

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันวงการไม้ดอกไม้ประดับของโลกได้หันมาสนใจและศึกษาไม้ดอกไม้ประดับประเภทหัว (flower bulb crop) กันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งในแง่การผลิต การปรับปรุงพันธุ์ การขยายพันธุ์และการตลาด โดยเฉพาะประเทศที่มีการผลิตและส่งออกไม้ดอกไม้ประดับที่ใหญ่ที่สุดของโลก เช่น เนเธอร์แลนด์ ได้มีการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับต่างๆ ให้มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการผลิตเพื่อเป็นการค้า โดยวิธีการต่างๆ และใช้วิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อช่วยเพิ่มจำนวนต้นที่จะใช้ปลูกต่อไปให้ได้ต้นปริมาณมากในเวลาอันสั้น นอกจากนี้การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทางด้านพันธุวิศวกรรม เช่นการเลี้ยงแคลลัสเพื่อถ่ายทอดยีน การเปลี่ยนแปลงพันธุกรรมของพืชซึ่งสามารถใช้ได้ผลกับพืชหลายชนิด (Van der Linde, 1992)

การผลิตไม้ดอกไม้ประดับในเชิงการค้าได้ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง วงการไม้ดอกไม้ประดับของประเทศไทยเริ่มตื่นตัวกันมากขึ้นในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับทั้งชนิดที่นำเข้ามาจากเขตอบอุ่น เช่น แกลดิโอลัส ลิลลี่ อัลสโตรเมเรีย ไลอะทริส และไม้ดอกไม้ประดับเขตร้อน เช่น ไม้ดอกตระกูลขิงชนิดต่างๆ เช่น พืชในกลุ่มกระเจียว พืชกลุ่มหงส์เหิน ดาหลา ซ่อนกลิ่น ดอกคิงและไม้ดอกไม้ประดับในกลุ่มว่านให้ดอกชนิดต่างๆ เป็นต้น (ฉันทนา และคณะ, 2540) ซึ่งในต่างประเทศถือว่าเป็นพืชในกลุ่ม exotic plant ดังนั้นการพัฒนาการผลิตไม้ดอกไม้ประดับประเภทหัวจึงควรเน้นงานทางด้านการพัฒนาพันธุ์ และการขยายพันธุ์ (พิศิษฐ์, 2534) เพื่อให้มีพันธุ์ใหม่เข้าสู่ตลาด และศึกษาการขยายพันธุ์ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ทั้งในรูปแบบไม้ตัดดอกและหัวพันธุ์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีเป้าหมายให้เพิ่มกำลังการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวและไม้ดอกไม้ประดับเมืองร้อนสำหรับพัฒนาเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งไม้ดอกไม้ประดับเมืองร้อนดังกล่าวนี้กว่าครึ่งอยู่ใน Family Zingiberaceae มีถิ่นกำเนิดจากป่า ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง (Lekwattana and Pituck, 1998) ในแง่ปลูกเป็นไม้ตัดดอก ปัจจุบันมีการนำมาใช้ประโยชน์ และตลาดมีการขยายตัวมากขึ้น เพราะนอกจากจะใช้เป็นไม้ตัดดอกแล้วยังสามารถนำมาใช้เป็นไม้จัดสวนได้อีกด้วย (นิรนาม, 2542) พืชสกุลนี้สามารถปลูกเลี้ยงไม่ยากนัก และมีช่อดอกที่มีความสดใสสวยงาม แปลกตา (สุรวิช, 2539) หากได้มีการคัดเลือก และพัฒนาพันธุ์ให้เหมาะสมกับการใช้งานแล้ว คาดว่าพันธุ์ไม้จากเขตร้อนขึ้นมีโอกาสพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจได้อีกมาก (อภิชาติ, 2539)

หงส์เหินเป็นไม้หัวอีกชนิดหนึ่งที่มีศักยภาพในการนำมาพัฒนาเป็นไม้ดอกเศรษฐกิจ จุดเด่นคือลักษณะสวยงามแปลกตาของดอก เนื่องจากมีลักษณะคล้ายหงส์ ช่อดอกอ่อนช้อย เป็นพวงห้อยลงด้านล่าง จึงเหมาะแก่การตัดดอกนำไปจัดแจกัน และปลูกเป็นไม้ประดับ (William, 1995) อีกทั้งหงส์เหินมีอายุการปักแจกันยาวนาน ประมาณ 30 วัน (กาญจนา, 2538) เพียงแต่คอยตัดปลายก้านออกบ่อยๆ และคอยเปลี่ยนน้ำเท่านั้น (ประทีป, 2537) ปัจจุบันพืชกลุ่มหงส์เหินหลายชนิดถูกคัดเลือกมาจากป่าและทำการปลูกเลี้ยงเพื่อส่งออก rhizome (Lekwattana and Pituck, 1998) หากมีการศึกษาเทคนิคการปลูกและดูแลรักษาอย่างจริงจังให้ดอกได้ตลอดปีแล้วโอกาสที่จะขยายตลาดเพิ่มมากขึ้นยังมีความเป็นไปได้สูง (กาญจนา, 2538) นอกจากนี้พืชกลุ่มนี้ยังเป็นพืชเมืองร้อนที่เจริญเติบโตได้ดีในประเทศไทย โดยไม่ต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่สูงมากนัก จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี ช่วยลดการนำเข้าไม้ดอกเมืองหนาว และเป็นสินค้าส่งออกที่มีศักยภาพสูงในอนาคต

แต่ในธรรมชาติพืชบางชนิดในสกุลนี้การขยายพันธุ์เป็นไปได้ช้าหากแยกหน่อ แยกเหง้า จะใช้เวลานานและปริมาณที่ได้น้อย คือ หงส์เหิน 1 ต้น ให้หน่อใหม่ 3 หน่อ ในเวลา 4 เดือน (ณัฐพล, 2524) การนำเอาเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมาใช้ขยายพันธุ์ต้นพันธุ์ดี เพื่อให้ได้ปริมาณต้นจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว ได้ต้นที่มีความสม่ำเสมอและปราศจากโรคจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพิ่มปริมาณหงส์เหินอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อหาปัจจัยที่เหมาะสมสำหรับการแยกยอดและแคลลัสในการขยายพันธุ์หงส์เหินดอกขาวในสภาพปลอดเชื้อ